

การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะต้นทางของชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลคึกคัก อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

Developing a Model for Community Waste Management at
Source With Participation of Khukkhak Subdistrict
Communities, Takua Pa District, Phang Nga Province

รุ่งทิพย์ นวลศรี

Rungthip Nuansri

นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ, โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคึกคัก
อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

Public Health Specialist, Khukkhak Subdistrict Health Promoting Hospital
Takua Pa District, Phang Nga Province

Corresponding author, e-mail: nuansri08@gmail.com

Received January 2, 2024; Revised January 11, 2024; Accepted: March 2, 2023

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ศึกษาระหว่างเดือน มกราคม ถึง มีนาคม พ.ศ. 2566 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สถานการณ์ ปัญหาการจัดการขยะต้นทางของ 2) การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะต้นทางของชุมชนแบบมีส่วนร่วม และ 3) ผลของการใช้รูปแบบการจัดการขยะต้นทาง ของชุมชนแบบมีส่วนร่วม ตำบลคึกคัก อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แบบเฉพาะเจาะจง มี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 30 คนและ กลุ่มผู้แทนจากครัวเรือนในชุมชน จำนวน 108 คน ใช้รูปแบบกระบวนการของ Kemmis and MC Targart มาเป็นกรอบดำเนินการโดยประยุกต์ใช้กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษา พบว่า หลังจากรับการพัฒนาการจัดการขยะในชุมชน พบว่า มีปริมาณขยะ 102.65 กิโลกรัม ลดลงถึง ร้อยละ 52.34 เกิดรูปแบบการจัดการขยะในชุมชน คือ 1) สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยการสร้างชุมชน ต้นแบบในการรณรงค์คัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง 2) กองทุนสวัสดิการขยะชุมชน 3) ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ 4) ปุ๋ยหมักชีวภาพเพื่อใช้ในการบำรุงผักในแปลงผักรวม

ชุมชน 5) แหล่งเรียนรู้ด้าน เศรษฐกิจพอเพียงและผักปลอดสารพิษ และ 6) นวัตกรรม “4+1 โฟร์พลัสวัน บ้านฉันแยกขยะ”

คำสำคัญ: รูปแบบ; การจัดการขยะต้นทาง; การมีส่วนร่วม

Abstract

This study This is an action research study between January and March 2023. The objectives are to study 1) the situation and problems of waste management at source, 2) the development of a participatory community waste management model, and 3) Results of using the waste management model at source of the participatory community, Khuk Khak Subdistrict, Takua Pa District, Phang Nga Province Population and sample There were two specific groups: a stakeholder group of 30 people and a group of representatives from households in the community, number of 108 people. The process model of Kemmis and MC Targart was used as a framework by applying a participatory planning process. The results of the study found that after developing a waste management model in the community, it was found that there was Waste amount 102.65 kilograms Reduced to 52.34 percent, a waste management model in the community was born, namely 1) creating participation of people in the community By building a community A model for campaigning to separate solid waste from the source 2) Community Waste Welfare Fund 3) Bio-fertilizer 4) Bio-compost for use in nourishing vegetables in community vegetable plots 5) Learning resources Sufficiency economy and non-toxic vegetables and 6) innovation “4+1 Four Plus One, my house separates trash”.

Keywords: Model; Waste management at source; Participation

บทนำ

ปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสำคัญที่อยู่คู่กับสังคมไทยมายาวนาน และนับวันยังมี แนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น สาเหตุเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะทุกปี การเพิ่มขึ้นของประชากร ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การขยายตัวของชุมชนทั้งในเมืองและชนบท การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการอุปโภคบริโภคของประชาชน ตลอดจนการนโยบายการท่องเที่ยวที่ต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยว ให้มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากขึ้น ทำให้มีปริมาณขยะ ที่เกิดขึ้นของประเทศไทย ปี พ.ศ.2564 พบว่า เกิดขึ้นประมาณ 24.98 ล้านตัน หรือประมาณ 68,434 ตันต่อวัน

โดยมีอัตราการเกิดขยะมูลฝอย เมื่อเทียบกับจำนวนประชากร ตามทะเบียนราษฎร์ ปี พ.ศ.2564 เท่ากับ 1.03 กิโลกรัม/คน/วัน เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ในปีที่ผ่านมา พบว่ามีปริมาณที่เกิดขึ้นลดลง เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่ต่อเนื่องจากปี พ.ศ.2563 (กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม, 2564) ในขณะที่มีสถานที่กำจัดขยะและสถานีย่อยขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนทั่วประเทศ ปี พ.ศ.2564 แล้วพบว่ามีสถานที่กำจัดขยะที่เปิดดำเนินการ ทั้งสิ้น 2,137 แห่ง และสถานีย่อยขยะ 31 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นระบบฝังกลบรองรับการกำจัดขยะ อย่างถูกต้องทำได้เพียง 7.88 ล้านตัน หรือร้อยละ 30.1 ของขยะ ที่เกิดขึ้นทั้งหมดมีเพียง 480 แห่ง ที่กำจัดอย่างถูกต้อง ขณะเดียวกันมีการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ ประมาณ 4.82 ล้านตันหรือร้อยละ 18.4 ทำให้เกิดปัญหาในการจัดการขยะในด้านต่างๆ เช่น มีขยะมูลฝอยตกค้างจำนวนมากเนื่องจากสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยส่วนใหญ่ดำเนินการไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยมีการเผากลางแจ้ง กองทิ้งในบ่อดินเก่า หรือพื้นที่รกร้าง สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการมีไม่เพียงพอ เป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดมลภาวะ ส่งกลิ่นเหม็นสร้างความรำคาญ เป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดพาหะนำโรคต่างๆต่อประชาชน ได้แก่ โรคไข้เลือดออก โรคอุจจาระร่วง โรคที่เกิดจากอาหารและน้ำเป็นสื่อ เป็นต้น ในขณะที่ปริมาณขยะ ที่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องเพิ่มขึ้น ในอัตราที่ต่ำ แม้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการขยะต้นทาง ทั้งการจัดเก็บเคลื่อนย้ายรวมทั้งการทำลาย จะได้รับการจัดสรรงบประมาณ ในการก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้น แต่ก็ยังไม่เพียงพอกับปริมาณขยะที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี จังหวัดพังงา เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทย และเป็นหนึ่งในหลายจังหวัดที่ประสบปัญหาขยะล้นเมือง และมีแนวโน้มที่ปริมาณขยะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบให้มีปริมาณขยะ ที่เกิดขึ้นเฉลี่ย 576 ตันต่อวัน หรือประมาณ 207,360 ตันต่อปี ในขณะที่จังหวัดพังงา มีสถานที่กำจัดขยะ ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล ภายใต้ความรับผิดชอบของเทศบาล ทุกแห่ง ทุกตำบล มีการแบ่งเป็นขยะ ที่นำไปกำจัดอย่างถูกต้อง 62 ตัน ต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 18.8 และกำจัดแบบไม่ถูกหลักวิชาการ 268 ตันต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 81.2 ของปริมาณขยะ เก็บรวบรวมได้ (สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 15 ภูเก็ต, 2564) พื้นที่ตำบลคึกคัก อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น อุทยานแห่งชาติเขาลึกหาดนงทอง หาดบางเนียง หาดปะการัง สถานการณ์ปัญหาขยะใน ไม่มีการรวบรวมสถิติเกี่ยวกับปริมาณขยะไว้อย่างชัดเจน แต่ได้มีการจัดทำรวบรวมและวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อจัดลำดับปัญหาและความสำคัญ ของ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคึกคัก และ เทศบาลตำบลคึกคัก ในเวทีประชาคม การจัดทำแผนกองทุนสุขภาพตำบลคึกคัก และในแต่ละหมู่บ้านจากการประชาคม พบว่าครัวเรือนและชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดการปัญหาขยะต้นทาง อย่างเป็นระบบ และถูกต้องเหมาะสม ส่งผลให้บ้านเรือนและชุมชน แหล่งท่องเที่ยว ชายหาดทะเล คลองน้ำที่

ไหลลงสู่ทะเล ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย และเกิดผลกระทบทางด้านสุขภาพจากปัญหาขยะตามมา ได้แก่ ปัญหามลพิษจากการเผาขยะของแต่ละครัวเรือน ระบบนิเวศน์เกิดความเสียหาย สัตว์น้ำเต่าทะเล เต่าหญ้า เต่ามะเฟือง กินขยะพลาสติก เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์เปลี่ยนแปลงไป เต่าไม่ขึ้นมาวางไข่เหมือนก่อน ปัญหาแหล่งเพาะพันธุ์ของสัตว์แมลงนำโรค โดยที่ผ่านมา ปัญหาดังกล่าว เคยได้รับการแก้ไขจากองค์กรในท้องถิ่น แต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินการเท่าที่ควร จากสถานการณ์ปัญหาขยะที่สะสมอย่างยาวนาน จึงได้เกิดกระแสนักปลุกจิตสำนึกสร้างความตระหนักรู้ ประชาชนในครัวเรือน ชุมชน และนักท่องเที่ยว เกิดโครงการการแก้ไขปัญหาขยะเป็นวาระเร่งด่วน แห่งชาติ โดยผลักดันให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการดำเนินการ ได้แก่ การกำจัดกำจัดขยะต้นทาง การจัดการขยะไม่ให้ปล่อยลงสู่คลองไหลลงสู่ทะเล ทำลายระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อม ของสัตว์ทะเล และแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการกำจัดขยะมูลฝอยตกค้างก่อนลงคลองน้ำ แลพไหลสู่ทะเล สร้างรูปแบบการจัดการขยะที่เหมาะสม การวางระเบียบมาตรการบริหารจัดการขยะมูลฝอย และสร้างวินัยและจิตสำนึก ความรับผิดชอบ เพื่อปรับเปลี่ยน พฤติกรรมของคน มุ่งสู่การจัดการขยะต้นทางในครัวเรือนของชุมชน ที่ยั่งยืน ซึ่งการจัดการขยะแบบบูรณาการและดำเนินการให้ประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมนั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งภาครัฐภาคเอกชน และภาคประชาชน อาทิ นักวิชาการ สถาบันการศึกษา สื่อมวลชน องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน และเครือข่ายองค์กรในชุมชนที่มีอยู่หลากหลาย แต่จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า การศึกษาส่วนใหญ่ มุ่งเน้นการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการขยะสะสมในแหล่งกำจัดขยะ การจัดการขยะในแหล่งท่องเที่ยว การจัดการขยะในเขตชุมชนเมือง หรือเขตเทศบาล พฤติกรรมของประชาชนในการจัดการขยะในชุมชน การบริหารจัดการขยะ และเทคโนโลยี ที่เหมาะสมโดยการมี ส่วนร่วมของชุมชน การดูแลตนเองและคุณภาพชีวิตในกลุ่มแรงงานเก็บขยะ และพนักงาน นักเก็บขนขยะ ส่วนการศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์ขยะและการจัดการขยะที่ต้นทางในครัวเรือน ในพื้นที่ชุมชนตำบลคึกคัก-เขาหลัก ยังมีอยู่อย่างจำกัด ไม่เป็นที่แพร่หลาย ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษา รูปแบบการจัดการขยะต้นทางของชุมชนแบบมีส่วนร่วมตำบลคึกคัก อำเภอดงทับปด จังหวัดพังงา โดยมุ่งหวังให้บุคคล และชุมชน เกิดการเรียนรู้จากภายในและภายนอก รับรู้ถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เกี่ยวกับปัญหาขยะ และการจัดการขยะต้นทางในชุมชน ตลอดจนนำกระบวนการที่ได้จากการเรียนรู้ไปสู่การแก้ไขปัญหาขยะอย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ ปัญหาการจัดการขยะต้นทางของชุมชน ตำบลคึกคัก
- 2) เพื่อศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะต้นทางของชุมชนแบบมีส่วนร่วม ตำบลคึกคัก

3) เพื่อศึกษาผลของการใช้การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะต้นทางของชุมชนแบบมีส่วนร่วมตำบลคึกคัก อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ศึกษาระหว่างเดือน มกราคม ถึง เดือนมีนาคม พ.ศ.2566 โดย กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 จำนวน 30 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารท้องถิ่น จำนวน 1 คน ปลัดเทศบาล จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมจำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข รพ.สต. คึกคัก จำนวน 5 คน สมาชิกสภาเทศบาลตำบลคึกคัก จำนวน 9 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 9 คน กลุ่มที่ 2 จำนวน 108 คน ประกอบด้วย สมาชิกสภาเทศบาลตำบลคึกคัก 9 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 9 คน อสม. จำนวน 45 คน ตัวแทนครัวเรือนที่อายุ 18 ปีขึ้นไป ที่ยินดีสมัครใจ จำนวน 45 คน โดยใช้ รูปแบบกระบวนการของ Kemmis and MC Targart มาเป็นกรอบดำเนินการโดยประยุกต์ใช้ กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วยขั้นตอนที่ 1 ขั้นวางแผน (Planning) การวางแผน การดำเนินงาน ขั้นตอนที่ 2 ขั้นลงมือปฏิบัติ (Action) ขั้นตอนที่ 3 ขั้นสังเกตผลติดตามประเมินผล (Observation) และ ขั้นตอนที่ 4 ขั้นสะท้อนผล (Reflection) (Kemmis, S & McTaggart, R., 1988)

1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

1) เครื่องมือวิจัยที่เก็บข้อมูล เชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการกำจัดขยะต้นทาง ความเข้าใจ เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะต้นทางของชุมชน การตระหนักต่อการจัดการขยะต้นทางของชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน และคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ ระบุปัญหา อุปสรรค

2) เครื่องมือวิจัยที่เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ผู้นำชุมชน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ซึ่งได้ค่า IOC=0.8 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชาชนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 30 คน ในตำบลบางนายสี อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงาและนำผลไปวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงแบบสอบถามให้มีคุณภาพตามเกณฑ์ ในหมวดของความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะต้นทางของชุมชน การตระหนักต่อการจัดการขยะต้นทางของชุมชน หาค่าความเชื่อมั่น โดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยแบบสอบถามมีค่า สัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.86 และ 0.84 ตามลำดับ

2. ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

2.1 ขั้นเตรียมการวางแผน (Planning)

1) ศึกษาข้อมูลทั่วไป บริบทพื้นที่ ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน เช่น แผนที่เดินดิน โครงสร้างชุมชน พฤติกรรมสุขภาพ ภูมิทัศน์ชุมชน วิถีชีวิต และเศรษฐกิจของชุมชนตลอดจนการมีส่วนร่วมของชุมชนจากอดีตถึงปัจจุบัน

2) แต่งตั้งคณะทำงานวิจัย เพื่อให้การทำวิจัยมีทีมวิจัยที่จะรับผิดชอบ และมีคณะทำงานวิจัยที่มีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เกิดความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

3) จัดเวทีประชาคม ของชุมชน เพื่อให้ทราบความต้องการและการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพของชุมชน โดยพบว่า ปัญหาขยะมีประชาชนมีความต้องการแก้ไขปัญหา เป็นปัญหาอันดับ 1 ของความเห็นจากประชาคม เพื่อหาแนวทางการแก้ไขร่วมกัน

4) ศึกษาความรู้เพิ่มเติมในเรื่องความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ แนวทางการคัดแยกให้เข้ากับบริบทของครัวเรือน โรงเรียน และวัด แนวคิดทฤษฎี และการใช้รูปแบบกระบวนการของ Kemmis and MC Targart มาเป็นกรอบดำเนินการโดยประยุกต์ใช้กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Kemmis, S & McTaggart, R., 1988)

5) จัดทำแบบสอบถามเพื่อหาสาเหตุหลักของปัญหาขยะของชุมชน

6) ทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดวัตถุประสงค์ กลวิธี และออกแบบกิจกรรมที่พัฒนาตั้งแต่ระดับบุคคล ครัวเรือน สู่ระดับชุมชนเพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืน

7) ดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการวางแผนงานกิจกรรมโดยจัดประชุมร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนโดยใช้เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม A-I-C ในการพัฒนารูปแบบและกระบวนการจัดการขยะในชุมชน เพื่อสรุปแนวทางแก้ปัญหาที่ชุมชนเสนอและจัดทำแผนปฏิบัติการ

2.2 ขั้นลงมือปฏิบัติงาน (Action) ปฏิบัติตามแผนที่ชุมชนได้ร่วมกันกำหนดขึ้น ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ได้แก่ 1) ศึกษาสถานการณ์ ปัญหาการจัดการขยะ ประชาสัมพันธ์กิจกรรมลงพื้นที่ 2) ศึกษาพฤติกรรมด้านการจัดการขยะ 3) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ความต้องการและปัญหาในการจัดการ 4) ประชาสัมพันธ์กิจกรรมลงพื้นที่แจกสื่อประชาสัมพันธ์ตามครัวเรือนในชุมชน 5) ดำเนินการปฏิบัติตามแผนงานที่ได้มาจากการประชุมโดยใช้เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม A-I-C ในการพัฒนารูปแบบกระบวนการจัดการขยะในชุมชน

2.3 ขั้นสังเกต ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน (Observation) มีดังนี้ 1) ติดตามสนับสนุน ให้คำแนะนำ เก็บข้อมูลระหว่างดำเนินการ 2) สังเกต ประเมินผลจากความพึงพอใจในการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะต้นทางของชุมชนแบบมีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม หลังการทำกิจกรรม 3) ประชุมคณะทำงาน เพื่อถอดบทเรียน สรุปปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงาน 4) ประเมินผลการดำเนินการตามแผนงานการพัฒนาในรูปแบบที่กำหนดขึ้นทั้งหมด โดยประเมินก่อนและ หลังดำเนินการ

2.4 ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection) มีขั้นตอนดังนี้

1) ขั้นตอนที่ได้จากการปฏิบัติมาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อหาทวิทัศน์ในการปฏิบัติและปรับปรุงรูปแบบการสะท้อนการปฏิบัติ โดย จัดเวทีชุมชน/ สัมภาษณ์ กลุ่มย่อย เสนอผลการปฏิบัติในการแก้ปัญหา รับข้อเสนอการแก้ปัญหาจากชุมชนเพิ่มเติมรวมทั้งสะท้อนผลการปฏิบัติงาน

2) ประชุมเชิงปฏิบัติการคณะทำงาน เพื่อสรุปและวางแผนการปฏิบัติการต่อไป

3) ทำให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบเป็นวงจรต่อเนื่องกันไป ในการประชุมแต่ละครั้ง จะมีการปรับปรุงและกระชับให้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของชุมชนเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามที่ได้ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้

4) นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนการปฏิบัติมาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อหาทวิทัศน์ในการปฏิบัติและปรับปรุงรูปแบบ การสะท้อนการปฏิบัติ โดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบเป็นวงจรขึ้นต่อเนื่องกันไป ในการประชุมแต่ละครั้งจะมีการปรับปรุงและกระชับให้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของชุมชน เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้

3.การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอเนื้อหาด้วย สถิติและวิธีพรรณนา ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการจำแนกและจัดระบบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ การตรวจสอบข้อมูล การเปรียบเทียบข้อมูล และการตีความข้อมูล โดยนำข้อค้นพบจากการวิจัยมาเชื่อมโยงสร้างเป็นข้อสรุปเพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

1. สถานการณ์ ปัญหาการจัดการขยะต้นทางของชุมชน ตำบลคึกคัก พบว่า

1.1 สภาพการณ์การจัดการขยะที่ผ่านมาในปัจจุบันและอนาคต ในอดีตพื้นที่ ตำบลคึกคัก เขาหลัก เป็นแหล่งท่องเที่ยว แต่เมื่อหลังเกิดเหตุการณ์ แผ่นดินไหวที่บริเวณเกาะสุมาตรา ในประเทศ อินโดนีเซียเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2547 ส่งผลให้บริเวณชายฝั่งอันดามันของประเทศไทย เกิดคลื่นยักษ์พัดน้ำทะเลเข้าฝั่ง นั้น โดยเฉพาะพื้นที่ จังหวัดพังงา ชายทะเลเขาหลัก ในอุทยานแห่งชาติเขาหลัก-ลำรู่ ตำบลคึกคัก อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา เป็นจุดที่นักท่องเที่ยวเสียชีวิตและบาดเจ็บมากที่สุด เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ มีโรงแรม และที่พักนักท่องเที่ยวตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่กำลังได้รับการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของภาคใต้ เหตุการณ์คลื่นยักษ์พัดถล่มทำให้เกิดการสูญเสียชีวิตกว่า 4,213 ราย ทั้งทรัพย์สิน บ้านเรือน และสถานประกอบการเสียหาย

เป็นจำนวนมาก ชุมชนตำบลคึกคัก อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา จึงเป็นชุมชนหนึ่งที่ได้รับ ความเสียหายโดยตรงจากการเกิดคลื่นยักษ์ในครั้ง นี้ เป็นผลให้บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย สถานที่ท่องเที่ยว ที่พัก ตากอากาศหรือรีสอร์ท แถบบริเวณชายหาดส่วนใหญ่ได้รับความเสียหาย ภายหลังเกิดเหตุการณ์ ประชาชนจำนวนมากจึงไร้ที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน และไร้อาชีพ บางครัวเรือนต้องสูญเสียสมาชิกใน ครอบครัว ทำให้ไม่สามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้ตามปกติ การประเมินผลกระทบทางสุขภาพซึ่ง ครอบคลุมมิติสุขภาพทั้ง 5 ด้าน อันได้แก่ ด้านกาย จิต สังคมและจิตวิญญาณ และสิ่งแวดล้อม และ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมบนชายฝั่งได้มาก ซึ่งไม่สามารถประเมินค่าเป็นตัวเงินได้ ตัวอย่าง ของความเสียหายที่สำคัญๆ ได้แก่ ความเสียหายของปะการังใต้น้ำ ความเสียหายของป่าชายเลนที่ถูก คลื่นซัดจนหักโค่น หรือหลุดลอยไปกับมวลน้ำการเปลี่ยนแปลงของแนวชายหาด โดยบางส่วนถดถอย เข้ามารวมในบริเวณชายฝั่ง การเปลี่ยนแปลงของบริเวณปากแม่น้ำ ซึ่งอาจขยายกว้างออกหรือเคลื่อนที่ไป จากเดิม และการเปลี่ยนเส้นทางน้ำไหลจากปากน้ำออกสู่ทะเล มีซากปรักหักพังของสิ่งก่อสร้างตาม บริเวณชายหาด ซึ่งทำให้เกิดความสกปรกกรูกรัง รวมทั้ง มีเศษขยะต่างๆ ที่คลื่นซัดมากองไว้เป็น จำนวนมาก และขยะในทะเล จึงเป็นช่วง ซ่อมแซม ปรับปรุง พื้นฟู อาคารสถานที่ บ้านเรือน ห้างร้าน โรงแรม รีสอร์ท ตลาดสด แหล่งท่องเที่ยว และการกำจัดสิ่งปฏิกูล จึงมีขยะลดลง จนถึงปัจจุบัน ขยะ ที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นขยะในครัวเรือน ได้แก่ เศษผัก ใบตอง ใบไม้ เศษอาหาร ซึ่งเป็นขยะที่ย่อยสลาย ได้ ครัวเรือนมีถังขยะสำหรับใส่ขยะในครัวหลังละ 1 ใบ การจัดการขยะบางหลังคาเรือนที่ มีพื้นที่ กว้างก็จะทำหลุมเทขยะที่บริเวณหลังบ้าน ขยะทั่วไปก็จะเผากลางแจ้ง หรือนำไปทิ้งตามสวน ของ ตนเอง ซึ่งไม่เพียงพอ กับจำนวนปริมาณขยะเกิดมากขึ้น เป็นทวีคูณ จากการเติบโตของพื้นที่เศรษฐกิจการท่องเที่ยว โรงแรม รีสอร์ท ตลาดสด ร้านอาหาร แผงลอย เทศบาลตำบลคึกคัก ได้จัดบริการให้ มีถังขยะแจกจ่ายไว้กับทุก หลังคาเรือน ทำให้ประชาชนนำขยะจากในครัวมารวมกับขยะต่างๆ ใน ครัวเรือนมารวมไว้ที่ถังขยะหน้าบ้านที่ เพิ่มมากขึ้น และรอการมาเก็บรวบรวมไปกำจัดจากเทศบาล ตำบลคึกคักหากวันใดรถเก็บขนขยะเกิดเสียหรือเกิดอุบัติเหตุไม่สามารถมาเก็บขยะไปกำจัดได้ ก็จะ เพิ่มปริมาณขยะอีกเท่าตัว ส่งผลให้เกิดการเน่าเสีย ส่ง กลิ่นเหม็นรบกวนในหมู่บ้านชุมชน ส่วนใน อนาคตมีการคาดการณ์ว่าปริมาณขยะจะมีเพิ่มมากขึ้นจำนวนมากหาก ไม่มีการจัดการขยะที่เป็น รูปแบบที่เหมาะสมกับหมู่บ้านชุมชน สำหรับแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลคึกคัก มาจาก แหล่งขยะในครัวเรือน ตลาดสด ร้านค้า สถานประกอบการ หน่วยงานราชการ โรงเรียน วัด และจาก การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกภายในครัวเรือนและสมาชิกหมู่บ้านของชุมชน

1.2 นโยบายและเป้าหมายการดำเนินงานจัดการขยะเทศบาลตำบลคึกคัก การศึกษาพบว่า เทศบาลตำบลคึกคัก และหมู่บ้านทั้ง 9 หมู่บ้าน มีนโยบายและเป้าหมายการ ดำเนินการกำจัดขยะ คือ เป็นหมู่บ้านตำบลสะอาด ตามนโยบาย “ประเทศไทยไร้ขยะ” ของกระทรวงมหาดไทย และ นโยบาย “จังหวัดสะอาด” โดยท่านผู้ว่าราชการจังหวัดพังงา โดยมีแนวทางการขับเคลื่อนการ

ดำเนินงานตามแนวทาง“ประชารัฐ” ซึ่งเป็นการระดมความร่วมมือจากคนในชุมชนและทุกภาคส่วนขับเคลื่อนการดำเนินงานไป ด้วยกัน โดยใช้หลัก 3 R คือ Reduce การใช้น้อย Reuse การใช้ซ้ำ และ Recycle การนำกลับมาใช้ใหม่ ทั้งนี้ เพื่อเป้าหมายลดการเกิดปริมาณขยะในครัวเรือนและชุมชน “กระผมมีนโยบายที่จะทำให้ตำบลคึกคัก เป็นตำบลสะอาด น่าอยู่ มีสิ่งแวดล้อมที่ดี และสนับสนุนนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ของผู้ว่าราชการจังหวัดพังงาครับ” นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลคึกคัก

1.3 รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลคึกคัก ที่ผ่านมา ผลการศึกษา มีรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน หมู่บ้านโดยจะจัดการในแต่ละหลังคาเรือนกันเอง ได้แก่ การเผา กลางแจ้ง การทำหลุมขยะ นำไปทิ้งในที่สาธารณะ และที่ส่วนบุคคลต่างๆ ต่อมาเทศบาลตำบลคึกคัก มีการนำรูปแบบการกำจัดขยะในหมู่บ้านชุมชนเก็บรวมไว้ตามหน้าบ้าน โดยจัดถังขยะให้ครัวเรือนละใบแล้วมี รถจากเทศบาลตำบลคึกคัก นำไปกำจัดต่อที่สถานกำจัดขยะของเทศบาลตำบลบางนายสี อำเภอดงทับปด ทุกวันๆ ละ1 ครั้ง

1.4 การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของประชาชนในหมู่บ้านตำบลคึกคัก ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในหมู่บ้านของตำบลคึกคัก มีผู้นำเข้มแข็งที่ให้ความสำคัญชุมชนทุกหลังคาเรือน มีส่วนร่วมเพียงในการนำขยะในครัวเรือนเก็บรวมใส่ในถังขยะที่เทศบาลตำบลคึกคัก จัดให้มากเพิ่มขึ้น และรอการมาเก็บรวมไปกำจัดต่อไป แต่ส่วนใหญ่จะไม่ได้มีการคัดแยกขยะก่อนนำมาลงในถังเก็บขยะ และจำนวนถังขยะ มีไม่เพียงพอเนื่องจากมีจำนวนหลังคาเรือนเพิ่มมากขึ้น มีความเป็นชุมชนหนาแน่น นอกจากนี้ยังพบว่า ประชาชนในหมู่บ้านยังไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนในการจัดการขยะในหมู่บ้าน

1.5) แนวทางในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ขยะต้นทาง ของตำบลคึกคัก ผลการศึกษาพบว่า ตำบลคึกคัก มีแนวทางในการบริหารจัดการขยะตามแนวทางประชารัฐ คือ ผู้นำ ส่วนราชการ เอกชน การศึกษา ศาสนา ประชาคมและประชาชน มามีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการขยะ โดยมีกรอบการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ (1) ต้นน้ำ ได้แก่ การลดปริมาณและคัดแยกขยะมูลฝอย ขยะต้นทาง ณ แหล่งกำเนิด โดยใช้หลัก ใช้น้อย ใช้น้ำ และนำกลับมา ใช้ใหม่ (2) กลางน้ำ ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บขนขยะมูลฝอย และขยะต้นทาง ของเทศบาลตำบลคึกคัก และ (3) ปลายน้ำ ได้แก่ การเพิ่มมูลค่าขยะมูลฝอย มีการจัดตั้งกองทุนขยะเพื่อสวัสดิการในชุมชน และขยะมูล ฝอยได้รับการกำจัดถูกต้องตามหลักวิชาการ

1.6 รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการขยะของตำบลคึกคัก ผลการศึกษา พบว่ารูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการขยะตำบลคึกคัก คือ การลดปริมาณขยะ ขยะต้นทาง โดยมีการคัด แยกขยะก่อนนำไปกำจัด ทุกคนในครัวเรือนในหมู่บ้านชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ มีการต่อยอดจากกิจกรรมการคัดแยกขยะเพื่อเพิ่มมูลค่าของขยะที่คัดแยก เช่น กองทุนขยะเพื่อสวัสดิการในชุมชน ทำถังขยะเปียก การทำปุ๋ยหมัก ไว้ในในครัวเรือน ชุมชน การทำสิ่งประดิษฐ์จากขยะ เป็นต้น

1.7 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการขยะต้นทาง ตำบลคึกคัก ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ในการจัดการขยะมูลฝอยในตำบลคึกคัก คือ ขาดความร่วมมือและความตระหนักจากประชาชนและผู้ประกอบการในการลดขยะมูลฝอยจากต้นทาง ขาดการบูรณาการอย่างแท้จริงระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ และภาคประชาชน มีขยะมูลฝอย ขยะต้นทางตกค้างจำนวนมาก ในช่วงฤดูกาลแห่งการท่องเที่ยว ช่วงเทศกาลสำคัญ สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการไม่เพียงพอและอยู่ห่างไกลนอกพื้นที่ และประชาชนคัดค้านไม่เห็นด้วยกับการสร้างสถานที่กำจัดขยะ ในพื้นที่ตำบลตนเอง ส่วนข้อเสนอแนะ พบว่า ควรสร้างความร่วมมือจากประชาชนในการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทาง ควรมีรูปแบบวิธีการที่ดีในการจัดการขยะ และปลูกจิตสำนึกในการจัดการขยะแก่ประชาชนตั้งแต่ระดับเด็กเล็กขึ้นไป

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะต้นทางของชุมชนแบบมีส่วนร่วม ตำบลคึกคัก พบว่า

2.1 การลดปริมาณขยะ ผลการศึกษา พบว่า ชุมชนตำบลคึกคัก ได้จัดทำโครงการขับเคลื่อนประเทศไทยไร้ขยะตามแนวทางประชารัฐตำบลคึกคักโดยมีกลยุทธ์เป็น ”หลังบ้านสะอาด หน้าบ้านน่ามอง” มีกิจกรรมให้เจ้าหน้าที่ ดำเนินการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะและส่งเสริมการประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ จากวัสดุที่ได้จากการคัดแยกขยะ และจัดทำ นวัตกรรม “4+1 โฟร์พลัสวัน บ้านฉันคัดแยกขยะ” สิ่งประดิษฐ์จากถังโฟม ขยะที่มีที่มา และไม่มีที่ไป (ขยะที่กำจัดยาก และเป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม) โดย อสม.และผู้นำชุมชน นอกจากนี้ยังพบว่า คณะกรรมการแกนนำชุมชน กำนันผู้ใหญ่บ้าน อสม. มีการจัดกิจกรรมการรณรงค์เพื่อขอความร่วมมือประชาชนในหมู่บ้าน โดยมีการจัดประชุมชาวบ้านเพื่อร่วมกันคิดวางแผนในการลดขยะที่เกิดขึ้นในครัวเรือน หมู่บ้านชุมชน มีการจัดกิจกรรมประกวดหมู่บ้าน และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน ลดการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดขยะนำมา ซึ่งการให้ความร่วมมือในการใช้ถุงผ้า หรือตะกร้าใส่ของแทนการใช้ถุงหิ้ว ซื้ของที่ตลาด ใช้บันไดใส่กับข้าวแทนถุงพลาสติกและถุงหิ้ว นำเสื้อผ้าเก่าที่ไม่ใช้แล้วมาทำผ้าเช็ดเช็ดรถ เช็ดโต๊ะ เช็ดกระจก และ กิจกรรมโครงการขยะอันตรายแลกไข่ เป็นต้น ซึ่งเป็นการนำขยะสิ่งของเหลือใช้ที่จะทิ้งแล้วนำมาใช้ใหม่และใช้ซ้ำ

2.2 การคัดแยกขยะ ผลการศึกษา พบว่า คนในชุมชนตำบลคึกคัก มีการดำเนินการคัดแยกขยะ โดยมีการคัดแยกขยะเป็นขยะทั่วไป ขยะเปียก ขยะอันตราย และขยะรีไซเคิล มีการส่งเสริมสนับสนุน การจัดกิจกรรมการจัดการขยะคัดแยกขยะด้วยหลักการเพิ่มมูลค่าให้กับขยะ โดยมีการจัดตั้งกองทุนขยะ เพื่อสวัสดิการและการสงเคราะห์กันในหมู่บ้านชุมชน โครงการขยะอันตรายแลกไข่ และมีการทำปุ๋ยหมักปุ๋ยชีวภาพและถังขยะเปียกในครัวเรือน

2.3 การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนในตำบลคึกคัก ได้ร่วมมือกันหมู่บ้านคัดแยกขยะเป็น 4 ประเภท คือ ขยะทั่วไป ขยะเปียก ขยะรีไซเคิล และขยะอันตราย สำหรับขยะทั่วไปซึ่งมีลักษณะที่ย่อยสลายยากและไม่คุ้มค่าในการนำกลับไปใช้ใหม่ เช่น ห่อพลาสติก

ใส่ขนม ถูพลาสติกเบื่อนเศษอาหาร โฟม กล่องบรรจุอาหารพลาสติก ของบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป พบว่านำไปเก็บรวมในถังขยะที่เทศบาลตำบลคึกคัก จัดไว้ให้ในแต่ละครัวเรือน รอการขนไปกำจัด ขยะเปียกส่วนใหญ่นำไปเก็บรวมที่ถังขยะเปียกที่แต่ละหลังคาเรือนจัดทำขึ้น แต่มีส่วนหนึ่งที่นำขยะเปียกที่เป็นเศษอาหาร เศษผัก ผลไม้ ไปเป็นอาหารสัตว์ เป็ด ไก่ และสุกร ขยะรีไซเคิล แต่ละหลังคาเรือนมีการแยกชนิดขยะ เช่น ขวดน้ำพลาสติก ขวดแก้วสีขวดแก้วใส เหล็ก โลหะต่างๆ กระดาษ เก็บในภาชนะที่จัดเตรียมไว้รอการนำไปจำหน่ายให้กับผู้ประมูล ที่คณะกรรมการกำหนดเดือนละครั้ง ส่วนขยะอันตราย เช่น แบตเตอรี่โทรศัพท์ หลอดไฟฟ้า ถ่านไฟฉาย กระจก ขวดที่เป็นภาชนะบรรจุสารเคมี ฯลฯ พบว่า มีการนำไปเก็บรวมในถังที่ เทศบาลตำบลคึกคัก จัดไว้ให้ตามหมู่บ้านต่างๆ หมู่บ้านละ 1 จุด รอการนำไปกำจัดที่ถุกวิธีต่อไป 2.4 การนำกลับมาใช้และกำจัดขยะ ผลการศึกษา พบว่า การใช้ซ้ำส่วนใหญ่เป็นขยะทั่วไปประเภท เสื้อผ้า โดยมีการนำมาซักทำความสะอาดแล้วนำไปบริจาคต่อนอกจากนี้ยังพบว่าการนำเสื้อผ้าที่ใช้แล้วมาใช้ซ้ำ ทำเป็นผ้าเช็ดรถ เช็ดกระจก เช็ดโต๊ะ เก้าอี้ และทำผ้าถูบ้าน การสร้างสิ่งประดิษฐ์ พบว่า ในชุมชน หมู่ที่ 3 ตำบลคึกคัก มีกลุ่มประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จากขยะโดยมีการนำ ของกาแฟ กล่องนม และกล่องบรรจุสุราไปประดิษฐ์ทำหมวก มีการนำขวดน้ำดื่มมาประดิษฐ์เป็น กระถางดอกไม้ แจกัน โคมไฟ นำหลอดน้ำหลอดกาแฟมาประดิษฐ์เป็นกระเป๋าคู่ นำยางรถยนต์เก่า นำกล่องโฟมใหญ่ มาทำเป็นกระถางปลูกผักสวนครัว ส่วนการนำขยะไปกำจัด พบว่าเทศบาลตำบลคึกคัก นำขยะที่ผ่านการคัดแยกและการเก็บรวมจากครัวเรือนต่างๆ นำไปกำจัดที่โรงกำจัดขยะเทศบาลตำบลบางนายสี ซึ่งมีระยะทาง 34 กิโลเมตร

3. ผลของการใช้การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะต้นทางของชุมชนแบบมีส่วนร่วมตำบลคึกคัก อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา พบว่า การประเมินผลการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะในชุมชนแบบมีส่วนร่วมของแกนนำของชุมชน ผลการประเมินการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะในชุมชนกับแกนนำชุมชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ประชากรศึกษาใน 4 ด้าน พบว่า รูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในชุมชนตำบลคึกคัก เป็นรูปแบบที่เกิด ประโยชน์ต่อหมู่บ้านชุมชน ทั้งในการจัดการขยะ การสร้างรายได้ให้ครัวเรือนในการขยะ ตลอดจนการตั้งกองทุนขยะเพื่อสวัสดิการและการสงเคราะห์ ซึ่งเป็นการดูแลช่วยเหลือกันและกัน เป็นรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ได้จริง มีความเหมาะสมไม่ยุ่งยาก ซับซ้อนสามารถต่อยอดการพัฒนาไปอีกและที่สำคัญคือประชาชนในหมู่บ้านตลอดจนแกนนำชุมชนหน่วยงานในภาครัฐ เอกชนในพื้นที่ให้มีส่วนช่วยในความร่วมมือดำเนินการ โดยมีการ รูปแบบแนวทางในการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของตำบลคึกคัก ที่ เหมาะสม ประกอบด้วย

3.1 การลดปริมาณขยะในครัวเรือนและแหล่งกำเนิดขยะ โดยการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับความรู้เรื่องการจัดการขยะจากบ้านเรือน ของชุมชนตำบลคึกคัก จัดอบรมให้ความรู้แก่ ประชาชนในการลดการเกิดขยะในครัวเรือนชุมชน ลดการนำขยะทุกชนิดเข้าในครัวเรือน

เช่น ลดการใช้ถุงหิ้ว ถุงพลาสติก โฟม และอื่นๆ ส่งเสริมการใช้วัสดุที่ย่อยสลายได้ง่าย เพื่อลดปริมาณขยะที่ประชาชนนำออกมาทิ้ง

3.2 การคัดแยกขยะ เทศบาลตำบลคึกคัก ร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคึกคัก และชุมชน หมู่ที่ 3 ตำบลคึกคัก ร่วม จัดทำโครงการเพื่อส่งเสริมการคัดแยกขยะโดยการจัดตั้งกองทุนขยะเพื่อสวัสดิการ ที่บริหารกองทุนโดยคณะกรรมการกองทุนที่มาจากผู้แทนชาวบ้าน โดย มีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับความรู้เรื่องการคัดแยก ขยะจากบ้านเรือนจัดส่งเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่เพื่อให้ความรู้และข้อมูลต่างๆ กับประชาชนโดยตรง การรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ผ่านทางผู้นำชุมชนแต่ละหมู่บ้าน และเสียงตามสายในหมู่บ้าน มีการจัดเวทีประชาคม การแต่งตั้ง คณะกรรมการ คณะทำงาน การจัดทำบันทึกข้อตกลงดำเนินการ การคัดแยกขยะแล้ว ขยะทั่วไปประเภทขยะอินทรีย์สามารถนำมากำจัดด้วยวิธีการหมักทำปุ๋ย และใช้เป็นอาหารสัตว์ ขยะทั่วไปที่เป็นขยะรีไซเคิลสามารถจำไป จำหน่ายได้นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ประชาชนนำขยะอันตรายมาเก็บรวมในจุดที่อยู่ในหมู่บ้าน เพื่อให้เทศบาลตำบลคึกคัก นำไปกำจัดต่อไป

3.3 การเก็บรวมขยะ การเก็บรวบรวมและขนส่งขยะในเขตพื้นที่ตำบลคึกคัก จะมีพนักงานและรถบรรทุกเก็บขยะที่สามารถออกเก็บขนขยะทุกวัน และใช้การเก็บขยะจากบ้านของครัวเรือน

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการจัดการขยะของชุมชนการศึกษาสภาพปัญหาขยะมูลฝอยในอดีตที่ผ่านมา ในปัจจุบันและคาดการณ์ปัญหาขยะมูลฝอยในอนาคตของเทศบาลตำบลคึกคัก พบว่า ในอดีตขยะที่เกิดขึ้นเป็นขยะในครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งได้แก่ เศษผัก ใบตอง ใบไม้ เศษอาหาร ซึ่งเป็นขยะที่ย่อยสลายได้ และมีจำนวนไม่มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะยังใช้ชีวิตที่เรียบง่ายและยังไม่มีความสะดวกทางเทคโนโลยีต่าง ๆ โดยครัวเรือนมีถังขยะสำหรับใส่ขยะในครัวหลังคาเรือนละ 1 ใบ การจัดการขยะไม่ได้คัดแยกขยะ ทั้งขยะรวมกันทุกอย่างในถังขยะใบเดียว บางหลังคาเรือนที่มีพื้นที่กว้างก็จะทำหลุมขยะเปียกที่บริเวณหลังบ้าน ขยะทั่วไปส่วนใหญ่จะเผากลางแจ้ง หรือไม่ก็นำไปทิ้งในที่สาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้าน หรือนำไปทิ้งตามที่สวนไร่นาของตนเอง และสอดคล้องกับงานของศุภรินทร์ อนุตธโต และคณะ ที่พบว่า การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเทศบาลตำบลหนองควายภายใต้การดำเนินการของกองทุนการจัดการขยะในชุมชนนั้น พื้นที่เทศบาลตำบลหนองควายยังคงมีปัญหาปริมาณขยะมูลฝอยจำนวนมาก เทศบาลต้องแบกรับค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บและกำจัดขยะ ดังนั้นจึงควรมีมาตรการหรือแนวทางในการจัดการขยะในรูปแบบที่เหมาะสมและได้รับความร่วมมืออย่างดีจากคนในหมู่บ้านชุมชนแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลคึกคัก พบว่า มาจากแหล่งขยะในครัวเรือนมากที่สุด รองลงมาคือ ตลาดบางเนียง บางเนียง สด ร้านค้า สถานประกอบการ หน่วยงานราชการ โรงเรียน และศาสนสถาน (ศุภรินทร์ อนุตธโต และคณะ, 2559) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ

ทิวา ประสุวรรณ และคณะ ที่ได้ศึกษา การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนในตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ที่พบว่า จำนวนขยะมูลฝอยมีปริมาณมากเนื่องจากความหนาแน่นของประชาชนในพื้นที่ที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยแหล่งกำเนิดขยะที่มีปริมาณมากที่สุดมาจากครัวเรือนโรงงาน และบริษัทห้างร้าน ผลกระทบคือ กลิ่นเหม็นที่มีสาเหตุมาจากขยะดังกล่าว (ทิวา ประสุวรรณ และคณะ, 2559) ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนในครัวเรือนในการลดจำนวนปริมาณขยะให้ลดลงนโยบายและเป้าหมาย การดำเนินงานจัดการขยะเทศบาลตำบลคึกคัก พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลคึกคักและหมู่บ้านทั้ง 8 หมู่บ้าน มีนโยบายและเป้าหมายการดำเนินการกำจัดขยะที่ชัดเจนร่วมกันทั้งท้องถิ่นและท้องที่ คือ เป็นหมู่บ้าน ตำบลสะอาด ตามนโยบาย “ประเทศไทยไร้ขยะ” ของกระทรวงมหาดไทย และนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ของผู้ว่าราชการจังหวัดพังงา โดยมีแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานตาม แนวทาง “ประชารัฐ” ซึ่งเป็นการระดมความร่วมมือจากคนในชุมชนและทุกภาคส่วนขับเคลื่อนการ ดำเนินงานไปด้วยกัน โดยใช้หลัก 3 Rs คือ Reduce การใช้น้อย Reuse การใช้ซ้ำ และ Recycle การนำกลับมาใช้ใหม่ ทั้งนี้เพื่อเป้าหมายลดการเกิดปริมาณขยะในครัวเรือนและชุมชน จึงเป็น แบบอย่างที่ดีที่ควรนำไปขยายในท้องที่และท้องถิ่นอื่นๆ ต่อไป รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของ เทศบาลตำบลคึกคัก พบว่า ที่ผ่านมารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน หมู่บ้านและชุมชนจะ จัดการในแต่ละหลังคาเรือนกันเองซึ่งเป็นไปตามสภาพบริบทของพื้นที่ตำบลคึกคัก ได้แก่ การเผา กลางแจ้ง การทำหลุมขยะ การนำไปทิ้งในที่สาธารณะ และที่ส่วนบุคคลต่างๆ นอกจากนี้ยังพบว่า ประชาชนทิ้งขยะไม่เป็นที่อีกด้วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีความมั่งง่าย ไม่มีระเบียบวินัยและไม่ตระหนัก ถึงความสกปรกที่จะเกิดขึ้น

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลคึกคัก หลังจากทีคณะกรรมการแกนนำชุมชนได้นำรูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่ได้ เห็นชอบตามที่เสนอในการประชุมเชิงปฏิบัติการแล้วไปใช้ในหมู่บ้าน มีการต่อยอดพัฒนารูปแบบการ จัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเกิดขึ้น ซึ่งการพัฒนารูปแบบการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ ในเขตเทศบาลตำบลจอมศรีในการลดปริมาณขยะ มีการจัดทำโครงการขับเคลื่อนประเทศไทยไร้ขยะ ตามแนวทางประชารัฐตำบลคึกคักโดยมีกลยุทธ์เป็นชุมชนสะอาด หน้าบ้านน่ามอง ซึ่งมีกิจกรรมให้ เจ้าหน้าที่เข้าไปดำเนินการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะ การจัดตั้งกองทุนขยะเพื่อ สวัสดิการ การทำถังขยะเปียก การทำปุ๋ยหมักน้ำหมักชีวภาพจากขยะเปียก และส่งเสริมการประดิษฐ์ ผลิตภัณฑ์จากวัสดุที่ได้จากการคัดแยกขยะ สอดคล้องกับงานของสุริยะ หาญพิชัย และจันทร์ฉาย จันทร์ลา (2561) ที่พบว่า รูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสม ประกอบด้วย การลด ปริมาณการเกิดขยะ ซึ่งต้องมีการณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนลดการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิด ขยะจากบ้านเรือน โดยทางเทศบาลได้จัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชน การคัดแยกประเภทขยะเพื่อ

การบริหารจัดการขยะในครัวเรือนให้เหมาะสม เพื่อลดปริมาณขยะที่ประชาชนนำออกมาทิ้ง เมื่อมีการคัดแยกแล้วประชาชน สามารถนำขยะที่คัดแยกเข้าร่วมโครงการที่ดำเนินการ เช่น โครงการผ้าป่าขยะ โครงการธนาคารขยะ บริการรับซื้อขยะเคลื่อนที่ หรือประชาชนบางส่วนก็สามารถนำขยะให้กับผู้รับซื้อขยะโดยตรง (สุริยะ หาญพิชัย และจันทร์ฉาย จันทร์ลา, 2561)

3. การประเมินผลการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะในชุมชนแบบมีส่วนร่วมของแกนนำของชุมชน ผลการประเมินการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะในชุมชนที่ประกอบด้วย การลดปริมาณขยะ การคัดแยกขยะ การเก็บรวมขยะ และการการนำกลับมาใช้และนำไปกำจัดกับแกนนำชุมชนใน 4 ด้าน คือ ด้านประโยชน์ของรูปแบบการจัดการขยะในชุมชน พบว่า รูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของประชาชนมีประโยชน์ต่อการจัดการขยะในหมู่บ้านชุมชนเป็นอย่างดี เพราะเป็นการจัดการที่สามารถลดปริมาณขยะในครัวเรือน หมู่บ้านชุมชนลงได้ ทำให้หมู่บ้านมีความสะอาด สวยงามน่าอยู่นอกจากนี้การคัดแยกขยะยังมรประโยชน์ที่สามารถนำขยะไปขายเป็นเงินเข้าครอบครัวและกลุ่มสวัสดิการเพื่อการสงเคราะห์ช่วยเหลือดูแลกันได้สามารถนำขยะมาแปรรูปเพิ่มมูลค่าได้ เช่น ทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ การประดิษฐ์สิ่งของต่างๆ และที่สำคัญคือ สามารถลดปริมาณขยะและค่าใช้จ่ายในการนำขยะไปกำจัดต่อที่อื่นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของอารีย์ พลภูเมือง และคณะ (2560) ที่ศึกษาการพัฒนาระบบคัดแยกมูลฝอยในชุมชนแบบมีส่วนร่วมเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ประชาชนมีรู้สึว่าการคัดแยกขยะต้นทาง นำมาขาย หรือใช้ประโยชน์ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยมีจำนวนลดน้อยลง สภาพแวดล้อมมีความสะอาดสวยงามน่าอยู่น่ามอง ลดแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์และแมลงนำโรคในชุมชนด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการขยะในชุมชน พบว่า รูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลคึกคักมีความเป็นไปได้อย่างยิ่ง เพราะเป็นการดำเนินงานไม่มีความยุ่งยากซับซ้อนเพียงแต่มีผู้นำแกนนำในการดำเนินงานที่ประสานความร่วมมือกับประชาชนในชุมชน นอกจากนี้การที่ประชาชนในชุมชนมีกิจกรรมที่สร้างรายได้และรับผลประโยชน์ร่วมกันนำมาซึ่งความร่วมมือในการจัดการขยะ จึงทำให้รูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในชุมชนของเทศบาลตำบลคึกคักสามารถดำเนินการไปได้ด้วยดีด้านความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการขยะในชุมชน พบว่า รูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลคึกคักมีความเหมาะสม เพราะเป็นไปตามหลักการของการบริหารจัดการขยะในการลดปริมาณขยะ การคัดแยกขยะ การเก็บรวมขยะ และการนำกลับมาใช้และนำไปกำจัด ทั้งยังดำเนินการได้สะดวกที่แต่ละคนในแต่ละครัวเรือน หมู่บ้านชุมชน สถานที่ราชการและวัดสามารถนำรูปแบบการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมนี้ไปใช้ได้ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อรูปแบบการจัดการขยะในชุมชน พบว่า รูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลคึกคักได้รับความร่วมมือจากประชาชนอย่างดี โดยมีส่วนร่วมในการลดปริมาณขยะในครัวเรือน การคัดแยกขยะ เก็บรวมขยะรอการนำไปกำจัด มีการนำกลับมาใช้ใหม่ มีการเข้าร่วมกิจกรรมกองทุนขยะเพื่อ

สวัสดิการและการสงเคราะห์ (อารีย์ พลภูเมือง และคณะ, 2560) และสอดคล้องกับงานของสุริยะ หาญพิชัยและจันทร์ฉาย จันทร์ลา (2561) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของเทศบาล ตำบลลำนาทรายณ์ อำเภอยะบะดี จังหวัดลพบุรี พบว่ารูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสม ประกอบด้วย การลดปริมาณขยะ การคัดแยกขยะ การเก็บรวบรวมขยะ และการนำกลับมาใช้ และนำไปกำจัด (สุริยะ หาญพิชัย และจันทร์ฉาย จันทร์ลา, 2561) นอกจากนี้ยังพบว่ามีความสอดคล้องกับงานวิจัยของนงกต สวัสดิ์ชิตัง และคณะ ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี พบว่า ผู้ทดลองใช้รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยเห็นว่ารูปแบบมีประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมและความถูกต้อง สามารถนำไปใช้ได้ สถานการณ์จริงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน ซึ่งเป็นความสำคัญต่อความสำเร็จและความล้มเหลวต่อการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเช่นกัน (นงกต สวัสดิ์ชิตัง และคณะ, 2557)

4. แนวทางในการส่งเสริมให้เกิดการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลคึกคักที่เหมาะสม จากผลการศึกษา พบว่า รูปแบบในการส่งเสริมให้การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคึกคัก มีรูปแบบการจัดการขยะที่เหมาะสมซึ่งประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของแกนนำชุมชนและประชาชน ถือเป็นหัวใจหลักของการดำเนินงานทุกอย่างในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมในเริ่มตั้งแต่ร่วมการวางแผน ร่วมคิดร่วมตัดสินใจที่จะดำเนินการต่างๆ เทศบาลตำบลคึกคักได้เปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชน ประชาชน และคณะกรรมการชุมชนเป็นคณะกรรมการการจัดการขยะของเทศบาลตำบลคึกคักเอง โดยเป็นตัวแทนของประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนโดยเริ่มตั้งแต่การร่วมประชุมเวทีประชาคมเพื่อรับทราบนโยบาย แนวทางโครงการหรือกิจกรรมที่เทศบาลตำบลคึกคักจะดำเนินการจัดการขยะ และร่วมเสนอแนวทางและข้อคิดเห็นในการจัดการขยะที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่ ซึ่งถึงแม้ว่าเทศบาลตำบลคึกคักได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาร่วมคิดร่วมวางแผนแต่ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่สะท้อนความคิดเห็นในการวางแผน ปล่อยให้แกนนำชุมชนและเทศบาลตำบลคึกคักในการวางแผนการดำเนินการจัดการขยะ สอดคล้องกับงานของจันทร์เพ็ญ มินคร ที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลบางนางลี่ อำเภอมัทพลา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการคิดวางแผนในกิจกรรมหรือโครงการอย่างแท้จริง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลคึกคักในการจัดการขยะ ตามโครงการประเทศไทยไร้ขยะตามแนวทางประชารัฐตำบลคึกคักประชาชนและแกนนำให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการลดปริมาณขยะ ร่วมคัดแยกขยะในครัวเรือนประเภทต่างๆ ร่วมมือในการเก็บรวบรวมขยะ และร่วมในการนำกลับมาใช้ซ้ำและนำไปกำจัดเป็นอย่างดี สำหรับโครงการกองทุนขยะเพื่อสวัสดิการและการสงเคราะห์ตำบลคึกคัก ประชาชนส่วนใหญ่ร่วมเป็นสมาชิก

ของกองทุนฯ และปฏิบัติตามระเบียบกองทุน และร่วมมือลดปริมาณขยะ ร่วมมือคัดแยกขยะในครัวเรือน (จันทร์เพ็ญ มินคร, 2554) และสอดคล้องกับศุภรินทร์ อนุตธโต และคณะ ที่ศึกษาเรื่องรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเทศบาลตำบลหนองควายอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าด้านการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนประชาชนมีส่วนร่วมดำเนินการระดับครัวเรือนอยู่ในระดับมาก ส่วนการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลศึกษาค้นได้ส่งเสริมให้แกนนำชุมชน ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการจัดการขยะในทุกขั้นตอน ด้วยการตั้งเป็นคณะกรรมการ คณะทำงานต่างๆ ทั้งการประเมินผลการดำเนินงานโครงการ การประเมินการดำเนินงานของกองทุนขยะเพื่อสวัสดิการ และการติดตามการจัดการขยะอื่นๆ แต่ประชาชนและคณะกรรมการส่วนใหญ่ยังไม่ได้ร่วมปฏิบัติตามการติดตามประเมินผล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในการติดตามประเมินผล จึงปล่อยให้เจ้าหน้าที่ภาคราชการติดตามประเมินผลเองเพียงภาคส่วนเดียว (ศุภรินทร์ อนุตธโต และคณะ, 2559)

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบแนวทางในการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลศึกษาค้นที่เหมาะสมผลการศึกษา พบว่า มีรูปแบบแนวทางในการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสม มีดังนี้

1. การลดปริมาณขยะในครัวเรือนและแหล่งกำเนิดขยะ เป็นรูปแบบแนวทางในการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลศึกษาค้นที่เหมาะสม
2. การคัดแยกขยะ เป็นรูปแบบแนวทางในการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลศึกษาค้นที่เหมาะสม
3. การเก็บรวมขยะ เป็นรูปแบบแนวทางในการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลศึกษาค้นที่เหมาะสม
4. การนำกลับมาใช้และนำไปกำจัด เป็นรูปแบบแนวทางในการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลศึกษาค้นที่เหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเทศบาลตำบลศึกษาค้นมีการดำเนินงานที่เน้นการนำขยะมูลฝอยที่แต่ละครัวเรือนได้คัดแยกแล้วมาแปรรูปให้เกิดประโยชน์

บทสรุป

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ด้วยการทำกิจกรรม 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนโดยการสร้างชุมชน ผ่านขบวนการ 3R ชุมชน คือ Reduce, Reuse และ Recycle 2) กองทุนขยะ และ ขยะอันตรายแลกไข่ 3) ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ 4) ปุ๋ยหมักชีวภาพเพื่อใช้ในการบำรุงผักในแปลงผักรวมชุมชน 5) แหล่งเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงและผักปลอดสารพิษส่งผลให้ความรู้ทัศนคติ การปฏิบัติเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยมีค่าเฉลี่ยมากกว่าก่อนการดำเนินกิจกรรม และอัตราการเกิดปริมาณมูลฝอยลดลง 1.14 กิโลกรัม/คน/วัน อีกทั้งประชาชนมีการคัดแยกมูลฝอยในครัวเรือนเพิ่มขึ้น 0.15 กิโลกรัมต่อวัน การศึกษาครั้งนี้ได้เกิดการพัฒนาการคัดแยกมูลฝอย ในครัวเรือนตามความต้องการของประชาชนแบบมีส่วนร่วมได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

1) ชุมชนในเขตตำบลลี้คัก อำเภอดงแก้ว จังหวัดพังงา ได้วิธีการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมตามบริบทของตนเองและสามารถดำเนินการพัฒนาปรับปรุงการจัดการขยะมูลฝอย โดยใช้การสร้างจิตสำนึกและจิตอาสาให้ต่อเนื่องและยั่งยืน นอกจากนี้ชุมชนยังสามารถบริหารจัดการขยะชุมชน ที่เหมาะสมรวมทั้งมีการเลือกใช้เทคโนโลยีในการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับชุมชนใดบ้างที่ทำให้มีปัญหาในการจัดการขยะปัจจุบัน

2) ทำให้ทราบพฤติกรรมการจำกัดขยะและความต้องการของประชาชนที่มีต่อการจัดขยะของเทศบาลตำบลคึกคัก

3) ทำให้ได้รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมตำบลคึกคัก ภายใต้ข้อจำกัดของชุมชน

4) นำผลของการศึกษาไปวางแผนจัดทำงบประมาณร่วมกับเทศบาลตำบลคึกคัก เพื่อจัดกระบวนการจัดการขยะในชุมชนทั้งตำบล ส่งผลให้งานอนามัยสิ่งแวดล้อมเกิดผลลัพธ์ที่ดี ชุมชนมีความสะอาด ลดความชุกของคำดัชนีลูกน้ำยุงลาย ทำให้ไม่มีไข้เลือดออกในชุมชนในช่วงพัฒนากระบวนการ

5) หน่วยงานภาครัฐ ควรส่งเสริมให้ผู้บริหาร ในภาครัฐ และบุคลากร เจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้อง ได้มีการศึกษา การพัฒนา และการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะ องค์ความรู้ ความสามารถ ในด้านการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว กรณี การจัดการจัดการปัญหาขยะต้นทาง ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เขาหลักตำบลคึกคัก อำเภอตะกั่วป่า

6) ผู้บริหารในหน่วยงานภาครัฐ ที่เกี่ยวข้อง นำผลศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ไปปรับใช้เป็นเป็นแนวทางปฏิบัติงาน การจัดการปัญหาขยะต้นทางของประเทศไทยที่ได้เสนอไว้ไปปฏิบัติ ให้เห็นเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษา สภาพปัจจุบัน และสภาพปัญหาในการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยการจัดการปัญหาจากขยะต้นทาง กรณีศึกษาในพื้นที่ชุมชนอื่นๆ

2) ควรศึกษาเปรียบเทียบ ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการปัญหาขยะต้นทาง ของประเทศไทย กับประเทศที่พัฒนาแล้ว

3) ควรนำข้อเสนอแนะที่ได้ให้ไว้ ในการสรุปผลการวิจัย ในครั้งนี้ ไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม และวัดผลสัมฤทธิ์

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม. (2564). รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2564. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ.

จันทร์เพ็ญ มินคร. (2554). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลบางนางลี่อำเภออัมพวาจังหวัดสมุทรสงคราม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ทิวา ประสุวรรณ และคณะ. (2559). การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ในตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง. วารสารวิจัยและพัฒนาโดยกองกรณในพระบรมราชูปถัมภ์, 46(11): 45-61.

- นงกต สวัสดิชิตัง และคณะ. (2557). การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในเขตเทศบาลนครอุดรธานี. *วารสารบัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*, 3:47- 64.
- ศุภรินทร์ อนุตธโต และคณะ. (2559). รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเทศบาลตำบลหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสาร MFU Connexion*, 6(1): 53-77.
- สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 15 ภูเก็ต. (2564). รายงานสถานการณ์มลพิษที่ 15 ภูเก็ต. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2558 จาก <https://epo15.pcd.go.th/frontpage>
- สุริยะ หาญพิชัย และจันทร์ฉาย จันทร์ลา. (2561). การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลลำনারายณ์ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี. *วารสารเทคโนโลยีสุรนารี*, 12(1): 1-14.
- อารีย์ พลภูเมือง และคณะ. (2560). การพัฒนาระบบคัดแยกมูลฝอยในชุมชนแบบมีส่วนร่วมเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 4(ฉบับพิเศษเมษายน): 160-171.
- Kemmis, S & McTaggart, R. (1988). *The Action Research Planer* (3rd ed.). Victoria: Deakin University.

